

COMEDIA

Aleksandar Zlatković, simpatičan član beogradskog Narodnog Kazališta, imao je veliki uspjeh u Benaventinoj komediji „Ruka ruku miće“ kao Crispin. —

— Atelje Milan Savić, Beograd. —

Александар Златковић, симпатичан члан београдског Народног Позоришта, имао је великог успеха у Бенавентиној комедији „Рука руку миће“ као Криспин. —

Comoedia

излази сваког понедеоника. Главни уредник Никола Трајковић. Представник „Илустрације“ у редакцији Никола Б. Јовановић. Владислав Издавачко Удружење „Илустрација“ Београд, Космајска 22.

Београдско Народно Позориште

Рука руку мије.....

Лакрдија у три сцене од Хиасинта Бенавенита.

Превод са шпанског од А. С. Данича.

Премијера у „Манежу“ 14. I. о. г.

Порел Ирланђанина Шоа и Италијана Пираандела. Шпањолац, Хиасинто Бенавенте је, на пољу драмске поезије, најотменији представник оне струје која је оборила реализам и створила ону врсту позоришта коју, данас осећамо и називамо модерном: миса-ено („церебрално“), филозофско позориште; позориште које се не задовољава више простим сликањем или имитирањем конкретних догађаја и „слушајева“, већ тражи, испитује дубље разлоге и начелну значајност ових и употребљава фабулу само као повод и претекст за расветљавање и излагање виших односа и сазнања; позориште смеле и најсмелије уметничке стилизације, сликовитост, позориште духа и маште чудних скокова и покушаја, „позориште гротескнога“ — као што га зову Италијани.

Шесетогодишњи Бенавенте, који у Шпанији, већ од добре две деценије, важи као творац и отац модерне драме, данас је признат и слављен као такав (г. 1922. одликован је и Нобелом наградом) већ и изван граница своје отаџбине његове мисаоне, оштроумне и бојадисане комедије побеђују свуда где има смисла за ново позориште и за једно духовније, утанчаније схватање уметности и живота, уопште. Јер у веома живом сатиричком духу што опшро — иако, увек, ведро, насмејано — струји кроз Бенавентине комедије, има један дубоко етички момент који, далеко превазилази строго уметничке физичности, тежи да, ефикасно, дејствује и на живот: да васпитава, да оплеменује, да упућује на хуманост. Све то — као што наговестисмо — кроз лаку шалу, иронију, често и кроз привидну фриволност или чак цинизам чиме се Бенавенте јасно — и толико симпатично — одваја од уобичајених тмурих „тendenциозних писаца“ и загрижених проповедника морала. Са те се стране, он приближава своме британском колеги: Шоу који такође воли у дрским парадоксонима и уз мефистофелско смешкање да даје најздравије и најчовечанскије поуке и да нам ћаволовог ученика открива као правог приврженника Христа. Разнолик је од Шоа и, помало, сличан Пиранделу, Бенавенте по својој тенденцији за стилизованим, фантастичним, гротескним позориштем: ој — барем у својим најзрелијим, најбо-

љим делима — напушта реалистички манир да би учинио својим тумачима марionete или лица старе ритерске шпанске драме и италијанске *comedia dell'arte*.

То је случај и у његовој најуспелијој и најчуvenијој комедији: „Los Intereses creados“ коју смо, по јаком „Рука руку мије...“, имали задовољство да видимо на нашој позорници. Једна шаљива, авантурисичка ликрдија врло проглог заплете: два симпатична млада пробисвети, Криспино и Леандро, стижу, празних цепова и уз то још и гоњеви властима, због широм света почињених мање или више тешких кривица, у једну туђу варош и успевају ту, поново, помажу вајдрскијих подвала и превара које изводи угурсуз Криспино, да се усрће, да улове, напме, богату и лепу Силвију коју заљубљени Леандро узима за жену, док им цело, првобитно, непријатељско друштво Пулчинела, Сирена, Панталона, Доктора-бележника и осталих, мора при томе да помаже и кумује, понито их је препредеши Криспино вешто заплео у своје и свога друга интересе.

„Рука руку мије“ — проглашава, весташа филозоф-проби- свет — људи се помажу међу собом само ако их заједнички интересе везује или ако им заједничка опасност прети, ако су заједнички компромитовани; треба дакле створити заједничке интересе или заједничке опасности, треба људе компромитовати; тако се долази до пријатеља и заштитника — јер основа целог друштвеног живота и успеха у њему су лаж, подвала и неморал и ко на ово не пристаје, тај пропада неизбежно.....

Најдубљи социјални песимизам изложен је ту са љубазно ци-ничном, ведрином, песник констатује најтрагичнију ствар шаљиво, тобож, неузбуђен; он се не буни, он не живопиše, он прашта; он кажњава или, тачније, он опомиње, поучава на боље, деликатно, само иронијом, једном ресигнираном, мудрачком иронијом која је једини спас и излаз из ћрањег песимизма. Али Бенавенте баш и вије сасвим крајњи песимиста; изнад друштва, у које он, као типичан Латин, т. ј. крвни психолог, као да, не уме више да верује, изнад друштва има за њега, ипак, нечега што није лаж и неморал, у што се још може веровати, за што још вреди живети:

— понекад силази са неба у срце једна тапана нит, као изаткана од сунчевих зракова и од месечине.... и даје крила нашем срцу и говори нам да није све комедија у комедији, да има нечег божанског у вашем животу, нечег што је истинито и што је вечно и што не може да се заврши када се комедија заврши — саопштава нам на крају комада, свечано, Криспино, кроз кога ту већ непосредно говори песник, говори вечно, једино спасавајуће еванијеље љубави.

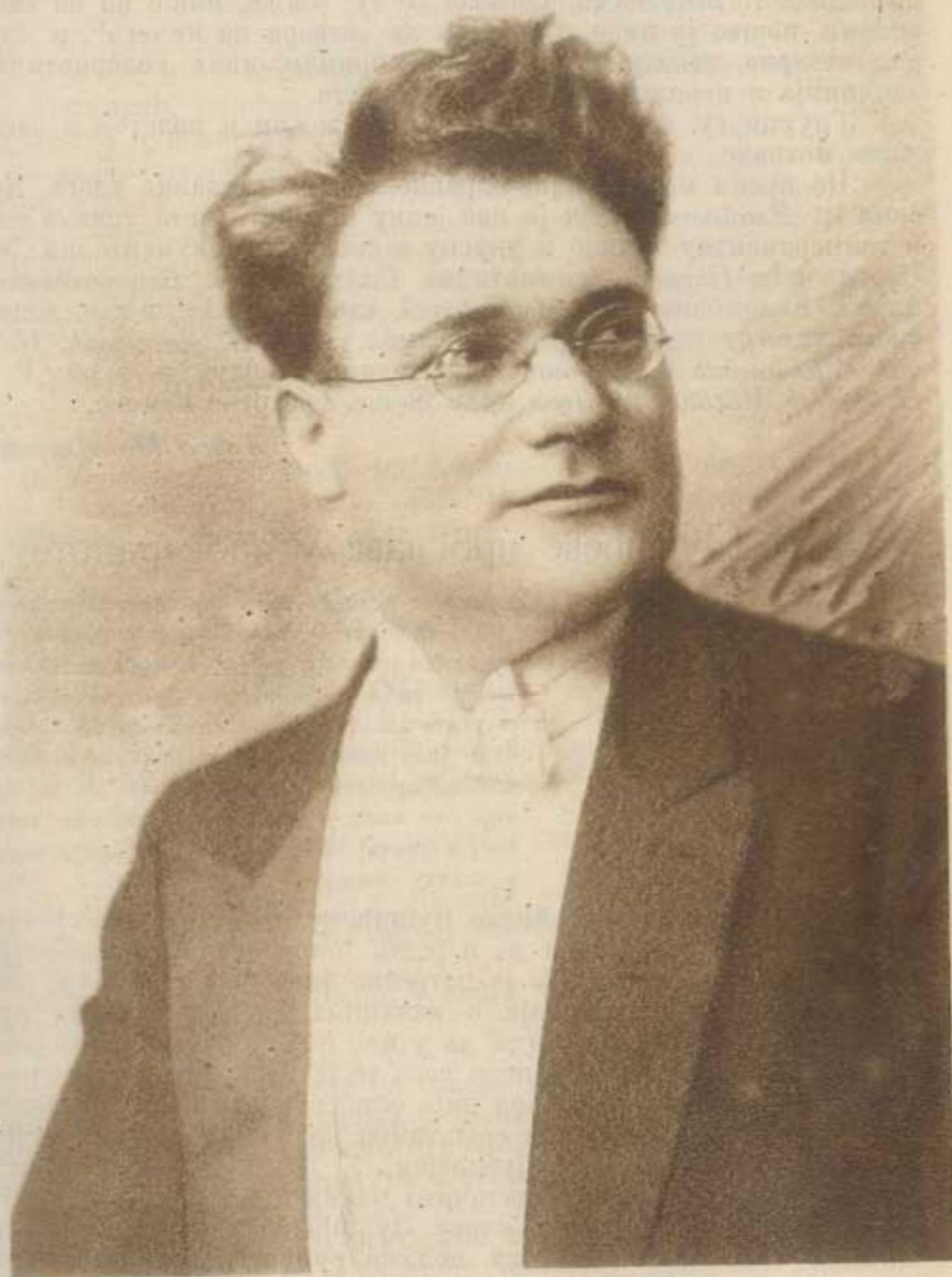
Представа комада „Рука руку мије“ може се означити као успела, што је првенствена заслуга редитеља г. Ракишана. Он је са великим љубављу и срећном интуицијом ушао у дух комада и успео да отелотвори и оживи и најкаприциозније фигуре и визије оног чудног, полумарionетског света. Свежа ведрина и весело, гротеско шаренило старих италијанских и шпанских карневала

Zdenka Žika, mladodramatski sopran Zagrebačke opere, pjeva Elsu u „Lohengrinu“.

Foto „Tonka“, Zagreb.

Зденка Џика младодрамски сопран За-
гребачке опере, пева Елу у „Лохенгрину“.

Milan Sesha, prvi dirigent Zagrebačke operе, dirigira „Lohengrina“.

Foto „Tonka“, Zagreb.

планули су триумфално, у пркос врло скромним материјалним средствима што су их редитељ и сликар имали на расположењу. Овај последњи, г. Жедрински, показао се ту, збиља, вишега на својој висини, пошто је имао, такорећи, да „ствара изничега“ и створио, стварно, неколико изванредно примамљивих колористичких хармонија и неколико класичних силутета.

Глумци су, готово сви, играли са вољом и полетом и заслужили похвале.

На првом месту стоји, наравно, носилац главне улоге, Кристијан, г. Злашковић који је дао једну креацију исто толико живу и темпераментну колико и укусну и стилску. Монументална Дона Сирена г-ђе Паранос, симпатична Силвија г-џе. Бошњаковићеве, љупка Коломбина г-џе. М. Пойловић, као и остale, мање женске улоге дале су један пријатан ансамбл. Г. Г. В. Јовановић, Николић, Милошевић и Д. Гошић маркантни у појави и игри. Г. Г. Н. Гошић, Рисишић и Ајваз пуни сочне, грохотне комике.

Тодор Манојловић.

Одјек Нушићеве прославе у иностранству.

Пошто је недавно дата чајанка у београдском „Колу Српских Сестара“ којом је завршен низ прослава јубилеја четрдесетогодишнице књижевног рада г. Бранислава Нушића, Comoedia је хтела да пре још то што цела прослава већ буде била више актуелна, прикаже одјек Нушићеве прославе у иностранству. Да тај одјек није био мали и беззначајан, најбоље говори број и значај личности и корпорација која се у чланку помињу.

Одбор, који је приређивао Нушићеву прославу, имао је сретну мисао, да тој прослави да и један шири значај, упознавајући и иностранство са њом. То је потребно било већ и са тога, да то иностранство, сем извештаја о качацима, којима редовно пуни ступце, пишући о нама, види да у нас има и културних појава и радника који прослављају пола века рада на култури. И одиста, намера приређивачког одбора није остала без жељених последица у овоме случају. Инострана се штампа врло симпатично и општено позабавила Нушићевим јубилејом. У италијанској штампи је изашло неколико врло симпатичних чланака, међу којима „Ил Пикколо де ла Сера“ доноси и слику Нушићеву са општим животописом. Тако исто и немачка, пољска, румунска, бугарска, мађарска, чешка и француска штампа доноса било мање белешке, било читаве есеје, било нарочите чланчиће посвећене јубилару.

Но сем ове пажње, коју је инострана штампа указала овој појави, за нас је од нарочитог интереса и пажња коју су инострани књижевници и књижевна друштва овом приликом указала

једној културној појави код нас. Међу многобројним честиткама, које је г. Нушић добио приликом свога јубилеја, налазе се и такве које шаљу људи великих имена те ту појаву треба нарочито забележити и нагласити.

Ми смо у прилици да разгледамо све те честитке те ћемо их овде једним делом и цитирати. Тако на пример:

Из Чешке: Г. Нушићу је преко овдашњег чехословачког посланика честитao сам председник чехословачке републике г. Тома Масарик а сем њега и министар просвете чехословачке републике г. Др. Марковић. За тим, из Прага и осталих места, честитала су сва државна и приватна позоришта а особно г. г. Квапил и Хилар, па онда новинарско удружење, поједине редакције и многа певачка, соколска, хумана и родољубива друштва.

Из Пољске: Удружење књижевника из Варшаве, Удружење књижевника из Познања и управе многих позоришта.

Из Румуније: Румунска Академија и г. Катон Теодоријан у име удружења румунских драмских писаца.

Из Русије: Кнез Јужин-Сумбатов познати руски драмски писац и велики глумац и редитељ, који је у своје време и код нас гостовао и који је почасни редитељ београдског Народног Позоришта.

Из Бугарске: Г. Цанков председник Министарског Савета, у својству министра просвете, Управа Народног Театра, редакције „Хиперијова“, „Светлине“, „Златорога“ и др. као и многи књижевници особно.

Из Немачке: Знаменити писац Герхард Хауптман, такође велики писац и Др. Макс Халбе, затим Хајнрих Ман и Др. Томас Ман као и Рода Рода.

Из Мађарске: Мађарска Академија, Књижевно Друштво „Нетефи“, књижевно друштво „Кишфалуди“ Народно Позориште у Печти, као и многи књижевници особно (Др. Геза Шупка, Ракоши Јене и т. д.) као и удружење мађарских глумаца које је постало нарочито топлу честитку.

Из Француске: Академик Франсоа де Кирел и г. Жемије директор „Одеона.“

Из Италије: честито је г. Нушићу Роберто Брако писац од чијих се дела приказују на нашој позорници „Од зла горем“ и „Дон Пијетро Карусо.“

Међу сликама у овом броју наши читаоци могу видети фотографију ове честитке.

Велику масу честитака које је г. Нушић добио из свих крајева наше отаџбине ваљало би такође прегледати, јер и међу њима има такође необично лепих и врло карактеристичних. У тој гомилији депеша и писама има неколико врло занимљивих од Нушићевих другова из детињства а топлином и нежношћу јако пада у очи телеграм кћери Јанка Веселиновића најбољега пријатеља Нушићевог. Нећу тим депешама занимљива је и једна која гласи: „Писцу Кнеза од Семберије честитају прославу захвални потомци, Кнежевићи.“

Mario Šimonec, tenorista zagrebačke opere, Mario Šimonec, tenorista Zagrebačke pjeva „Lohengrina“. — Foto Tonka, Zagreb.

„Volpone“ u kazalištu u Tuškanac u „Volpone“ u pozorištu u Tuškanac u Zagrebu. Scene iz prve i treće akcije u Zagrebu. Scene iz druge i treće akcije.

Мале вести.

Г. Раша Плаовић одлази у иностранство.

Г. Раша Плаовић, познати млади и симпатични члан београдског Народног Позоришта, који је за време последње две сезоне имао више врло успешних креација и дао пун доказ свог несумњивог талента, упућује се ових дана од стране Министарства Просвете у иностранство на једногодишње драмске студије у Праг.

Министарство Просвете није могло учинити бољи избор од овог младог уметника, према коме се треба обратити пуна пажња, Comoedia жели г. Плаовићу да што боље искористи своје време у иностранству.

Художественици у Београду.

У мају месецу ове године гостоваће понова Група уметника из Московског Художественог Театра, која је и проплод пролећа гостовала у Београду.

Тако ће београдска публика имати понова прилику да поздрави у новим креацијама своје старе пријатеље и обожаваоце: гђу Германову, г. г. Павлова, Масалитинова, Шарова, Вирубова и друге.

Максим Горки и Тајроф у Паризу.

Са политичком делегацијом која кроз кратко време долази из Петрограда у Париз, и коју предводи познати Луначарски, дођући у Париз Максим Горки и Тајроф, творац и управник чувеног Московског „Камерног Театра“. Са њима ће посетити Париз и једна повећа група најпознатијих уметника данање Русије, књижевници, сликари и глумци.

Загребачки балет у Шибенику.

После успешног гостовања у Сарајеву и Сплиту, загребачки балет под управом гђе Фроман гостовао је са успехом у Шибенику.

Страни лист о нама.

Велики италијански лист „Газета дел Пополо“, који често пише о уметности, донео је недавно из Београда чланак из пера Душана Синобада о страним комадима који се у српском преводу представљају на позорници у Краљ. Народног Позоришта у Београду, износећи готово све италијанске комаде који су последњих десетица представљани у Београду. Ту се констатује да је Никодемијева комедија „Скамполо“ имала највећег успеха у Београду, као и у другим српским крајевима, пошто је писац нашао за свој

комад и своју српску Дину Гали, у лицу г-ђице Љубинке Бобићеве, која је са одличним разумевањем, интерпретирала главну улогу „Скампола“.

Даље лист наводи како је недавно г-ђица Бобићева била код славне италијанске уметнице Дине Гали у Италији, која је веома љубазно и предусретљиво примила, и о њој се ласкао изразила.

На послетку „Газета дел Пополо“ помиње и наш часопис „Комедија“ наводећи како је то лепа појава у Београду и знак напретка на уметничком пољу. Бележи са задовољством да је „Комедија“ до сада више пута писала о италијанској уметности, нарочито о позоришту и да је износила слике истакнутих уметника и уметница.

Активност наше старе „Атине“

Драмски стечај

Друштво за Српско Народно Позориште у Новом Саду расписује стечај за драмско дело. Избор је садржине и начин изrade сасвим слободан, а дело може бити у једном, два или три чина. Награда је *шест хиљада динара*, а рок стечају је до 30 јуна 1925. Жири од позоришних и књижевних људи саставиће друштвена управа. Име писца се шаље у запечаћеном коверту, или се јавља по објављеном стечају. Рукописи се шаљу: Друштво за Српско Народно Позориште у Новом Саду (Матица Српска).

Реприза „Madame Rompadour“

Почетком овог месеца дао је оперски ансамбл Новосад. Народ. Позориште репризу познате и љупке опере „Madame Rompadour“, чији либрето духовито карикира прилике на француском двору за време Луја XV. Лака и флуидна музика ове оперете има особену чар, и разуме се да је лако освојила новосадску публику, која необично воли музiku ове врсте.

Режија г. Кранчевића заслужује сваку хвалу и он је у своме настојању, да обнови оперетски репертоар и по могућности пружи што више режијске оригиналности и новитета, — потпуно успео. Од Управе зависи да ли ће г. Кранчевић свој користан рад моћи наставити.

Г-ђа Краљ, која раније није имала великог успеха у Београду, почела је у последње време да се нагло развија на боље. У овој оперети, певајући насловну партију, имала је видљив успеха, и ми јој желимо да настави овако. Разуме се, све зависи од ње да ли ће моћи да се пребаци преко просечности.

Г. Писек је имао успеха. Г. Васић био је савршен Луј XV, а г. Оцић лепо пева и добро глуми. Г. Клеменчић је рутиниран глумац и рођен за оперету. Он је овде потврдио само своје старе успехе у оперети.

B. C.

Masa Bekavac, član Beogradskega Narodnega pozorišta, imala je veliki uspeh kot Zona u pozorištu Šremčevi "Zeni Zamfirovi".

Шара Бекавац, члан београдског Народног позоришта, имала је велики успех као Зона у позоришту Јанчићевој "Зени Замфијровој".

Nella luce dell'arte — luce supremo che purifica l'umanità e che, superandone la difficoltà, rende possibile il miracolo dell'umanità, rende umana — io, artista della bellezza umana — saluto František Křížek, paternamente saluto František Nušlej, artista serbo, e fratello umano! Le gioisco della sua apoteosi.

František Gráce
Olomouc, novembre, 1924

Glaicinto Bonavento, plišac komedije del arte "Ruka ruku mille" nagradjen 1922 god. Nobelovom nagradom. — Svoju ručno pismo Roberta Braka, poznatog talijanskog dramskog, pričnjeg g. Branislava Nučiću, u kom mu čestita njegov jubilej.

Хајенцо Бонавентура, писац комедије del arte "Рука руку мило" награђен 1922. Нобеловом наградом. — Својоручно писмо Роберта Брака, познатог италијанског драматичара, упућено г. Браниславу Нучићу, у ком му честита његов јубилеј.

Са концерта Музичког Друштва

За Божић приредило је ово ваљано новосадско певачко друштво концерт Словенске вокалне и инструменталне музике. Услед болести извођача изостао је гудачки квартет, тако да су дате само вокалне пијесе за мешовити и мушки хор.

На програму су били хорови од Гречанинова, Чайковског, Лавовца, Дворжака, Коњевића, Мухвића, Добронића, Чобанића и десета руковет Мокрањца. Морале су бити поновљене лепе „Две јабуке“ од П. Коњевића, и композиција дароватог новосађанина Г. Б. Чобанића „Кидисале сватовите“ за мушки хор. Ова ритмички пикантна и хармонички вешто израђена ствар на народни мотив из Јужне Србије управо је „упалила“. Та пијеса је већ одштампана, и постаће ускоро популарна широм наше земље. Дириговао је са успехом г. Пашћан.

Сарајевско Народно Позориште

«На поседу»

Почетком овог месеца дато је у новој подели и режији у сарајевском Народ. Позоришту прастари „комад с певањем“ „На Поседу“, од Александрова и Старицког, са музиком од Лисенка. Ов га пута извођење је било куд и камо боље но ранијих сезона, улоге су савесније студиране, а обратило се много више пажње на режију. Успеха је било, али можда би га било више да су главне улоге играли други глумци који су ближи овим улогама, којих има у „кући“.

У овом комаду ипак истакли су се многи глумци. Али ми ћемо овде поменути само једну младу силу, г-цу Аделу Ђачић која се пристојно истакла у улози Митице. Она има све услове да постане права уметница, само ако буде радила, а и ако јој управа да прилике да се развије.

Толстојево «Васкрсење»

После репризе комада „На Поседу“ сарајевско Нар. Позориште дајо је премијеру Толстојевог „Васкрсења“ (у драматизацији Арији Бјатаја), и њиме забележило још један леп успех. Госпођа Жегалова, у чији се успех с почетка сумњало, разбила је потпуно ту сумњу и дала израђену креацију бедне и намучене Катјуше. Г. Бек, који је за улогу Нехљудова, человека више западњачког него руског менталитета, психички предиспониран, био је достојан партнери г-ђе Жегалове. Остале, мање улоге биле су ко-режије. Режија г. Бека добра. Веома интересантна и лепо замисљена била је сцена у поротном суду.

Силишко Народно Позориште.

»Скамполо«.

Једно вече топле, интимне и грациозне позоришне поезије која осваја ведром и непосредном филозофијом лаког и свакодневног живота, и која оставља пријатно осећање, као сећање на малу Мињон.

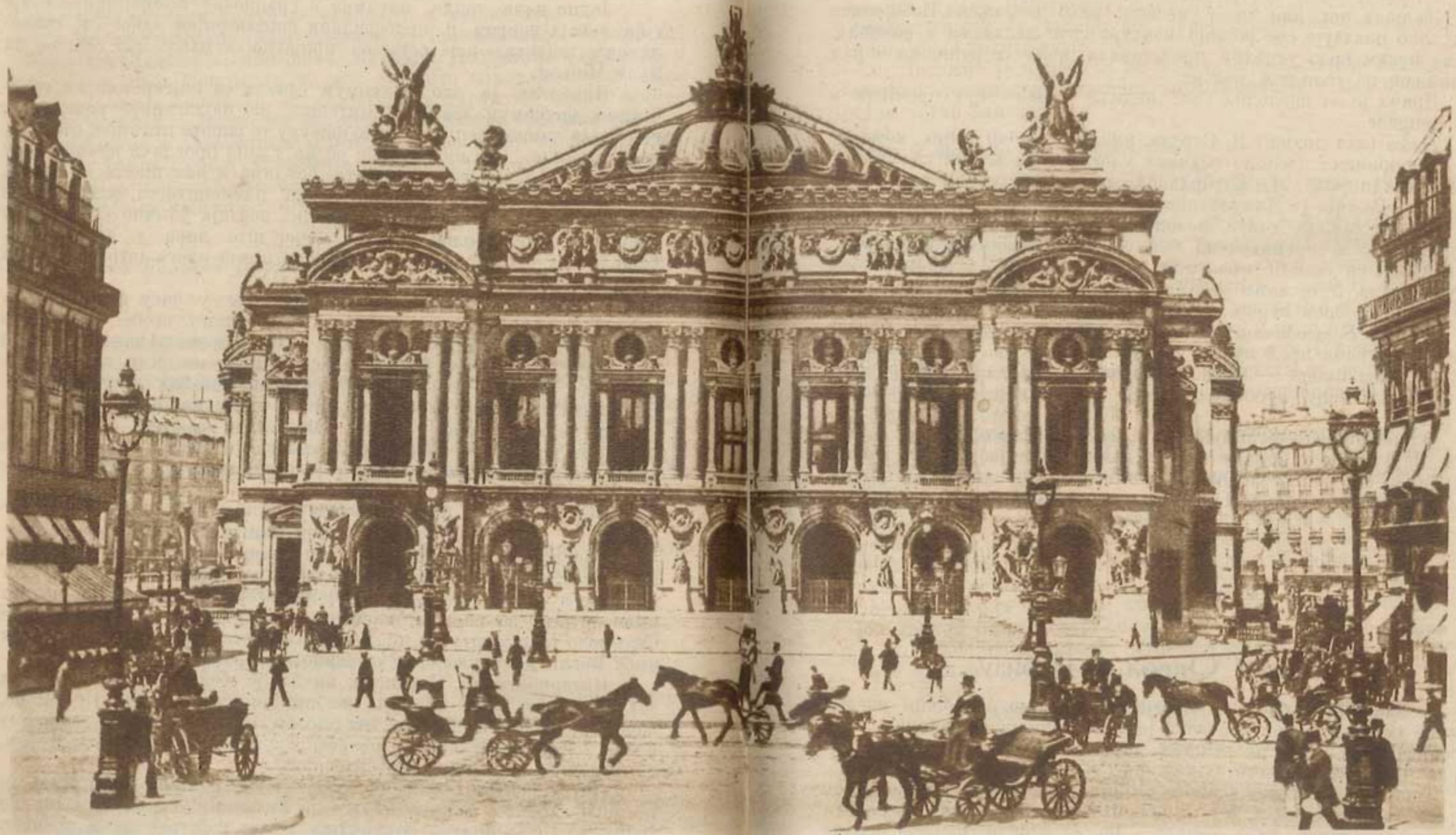
Никодели је дао максимум ефекта са најскромнијим средствима, максимум драмског интереса из најлаганије романтике, кад је са таквом вештином дао фигуру те сироте птичице, отпатка, детата улице, „Скампола“, које се на улици прорлачи између ногу пролазника, а кад га принесете грудима и ослушнете из близине, из његових уста пева блажена песма племенитости, захвалности и љубави. У њему је лепота улице, поезија уличне бахемије, у којој има нечег топлог, слатког, нечег што дира у душу, и у којој је сва противност покварености и зла онога што се скрива за „светињом кућњег прага“.

— „Ту ми изгледа“, вели Скамполо у часу носталгије, у кући Тита, као да сам у тамници... На улици особе нису тако зле, јер их сви гледају... Али кад се налазе закључане у кући и кад могу да чине све што хоће јер нико не види, тад постају зле... Све што има зла, ружног, прљавог, догађа се у кућама... Сад знам: сад сам схватила шта је кућа: место где две особе, које се не трпе, станују скупа... Место где се две особе једна другој подсмејаву и варају се... Место где се моја тегка опијала и тукла ме до крви, након што ме је упутила да просјачим по путу њој за ракију...

То напуштено, дражесно мангупче сматрају они „из кућа“ пропалим, но у том су симпатичном мангупчу сачувана најлеменија најневиџија осећања, баш само зато што није прошло отровну атмосферу монденског „кућњег“ живота. И у живот младог инжињера Тита, који је за свој претстојећи стваралачки покрет имао потребу за ведрим животним оптимизmom, уноси та мала Скамполо толико што му никаква шансонета ни друштвени живот нису могли да пруже: дах свежине, храбости и поуздања.

Интерпретација Скампола, ма да је без нарочито дубоких захвала може ипак да буде амбицијом свих младих глумица, које хоће да ставе на одлучну пробу свој таленат и вештину правог свакидањег живота извесеног на даске и протканог животом, логичном и духовитом фразеологијом.

Интелигентна режија г. Бартуловића одлично је оправдала и темпо и карактер и анценат, а г-џа Каталинићева извела толико добро, да је пријатно изненадила и оне који већ времена прате њено развијање. Остали, г-ђе Слуга и Шекулин, г. г. Бардић, Колапинац и Цветковач били су врло, врло пристојни у игри.

Zgrada Velike Operе u Parizu, koја је ових дана прославила педесетгодишњицу свога постојања. Овај је снимак из првих дана зграде, око 1875 године: Доказ су кочије старог стила и трг без аутомобила.

Зграда Велике Опера у Паризу, која је ових дана прославила педесетгодишњицу свога постојања. Овај је снимак из првих дана зграде, око 1875 године: Доказ су фијакери старог стила и трг без аутомобила.

Јујсна Србија

Градско позориште у Битољу

За ових пет или шест месеци, како Битољско Позориште ради, оно показује све јасније контуре свог деловања и развића. Према неким врло успешним представама, може се рећи, да је рад постављен на солидној основи.

Драма је здј последње две недеље изнела три премијере и две репризе.

Tosca (као драма.) В. Сардуа имала је добар успех, коме су много допринели носиоци главних улога: г-ђа Матић као Тоска, г. Др. Кандић као М. Киваријоси и г. Живановић као Барон Сардија. Режија г. Динуловића.

Стари каблар. стара мелодрама са музиком од Зајца, била је друга успешна премијера на бит. позорници. Симона је играо г. Живановић са таквим ефектним моментима, да је добио читаву буру аплауза. У осталим ролама, истакли су се г. и г-ђа Аћимовић, својом добром игром. Режија г. Динуловића.

Звонар Богородичине цркве је трећа премијера, врло успешна и која је играна пред пуном кућом. И овде се г. Живановић — у улози Квазимода — видно истакао и погврдио свој реноме, који ужива међу публиком, јер је по неколико пута изазиван од исте.

Од реприза треба истакнути „Госпођу Монгоден“ од А. Бисона. Најбољи је у комаду био г. Аћимовић (као Гастон Монгоден) један од наших најбољих комичара. Он и г-ђа Аћимовић, која је играла Розалију Монгоден, дали су одличан пар.

Б. Ј.

Уз наше слике

Велика Опера у Паризу

У данашњем броју „Comoedie“ доносимо и спољни изглед Велике Опере у Паризу, о којој је у последњим бројевима нашег часописа било и доста речи и доста слика, пригодом јене недавне проједаве педесетогодишњице,

Оно што нарочито хоћемо да истакнемо овом приликом, то је реткост овог снимка, јер он је снимљен прве године постања ове зграде (дакле 1875. године). Док су зграде Опере и околне куће идентичне са данашњим тргом „placé de l'Opéra“, дотле средства за превођење, кола која се овде једино виде, без омнибуса и аутомобила, без којих се данас ово место не да замислити ни у које доба дани и ноћи) и мода жена и људи разликује се дијаментрално са данашњицом.

Није без интереса овде поменути и неколико сачуваних од заборава детаља са прве представе у париској Великој Опери. На дан 5. јануара 1875. године дата је у њој прва представа. Председник републике маршал Мак Махон, шпанска краљица Изабела и лордмер Лондона присуствовали су свечном отварању ове значајне зграде. Најотменији париски свет и многи богати страници присуствовали су такође тој првој представи, за коју су цене места биле баснословне.

Довољно је поменути да је једна ложа стајала хиљаду и пет стотина француских франака, цифра која је у она времена значила читав капитал.

Како је Молијер спасао предсаву

Скандал у париској «Француској Комедији»

Недавно је дата у париској „Француској Комедији“ реприза „Уображеног болесника“, познате комедије ој Молијера.

Како је пре почетка представе, по новј режији, требао бити учињен један мали рви свих учесника у комаду, то чим су се глумци појавили на рампи чуло се звијдање и протест на једној страни партера и галерије, и готово у исто одобравање и пљескање на другој страни. Глумци су се одмах повукли са позорнице. Овај протест и одобравање поновили су се опет после неколико тренутака, чим су се интерпретатори поново појавили мислећи да је протест завршен.

Најинтересантније је шта су глумци урадили да се представа одржи. Кад се завеса по тр-ћи пут подигла звијдање је почело понова, али је у тр-нутку цела сала онемела јер је на позорници сада угледала постављену статуу и око ње окупљене час раније извиђане глумце. Глумци знајући култ публике према Молијеру, згодно су се сетили да га изнесу на позорницу, као неко божанство, и публика не могући да звијди Молијеру, морала је да остане мирна до краја представе, јер је и статуа Молијерова остала кроз цео комад на позорници. Тако је Молијер још једном спасао своје колеге, глумце.

Разлог звијдања је споредан за нас, и који се искључиво тиче чланова „Француске Комедије“ и њиховог пензионисања.

Сава Тодоровић на позорници

Наш омиљени драмски уметник г. Сава Тодоровић појавио се прошле недеље први пут после врло дуге паузе поново на позорници. Играо је са старим успехом занимљиву улогу Кир-Диме у Стеријином „Кир-Јани.“

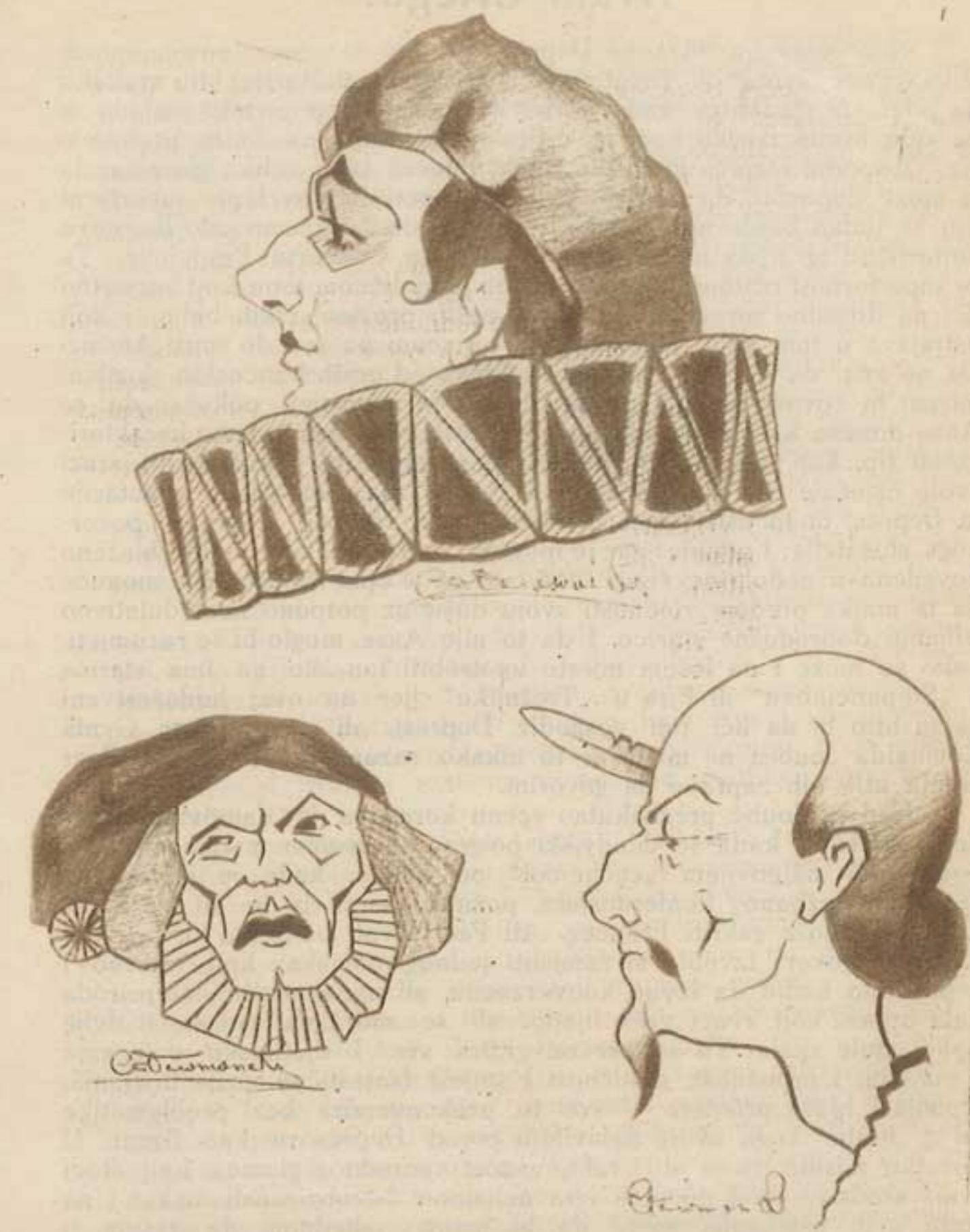
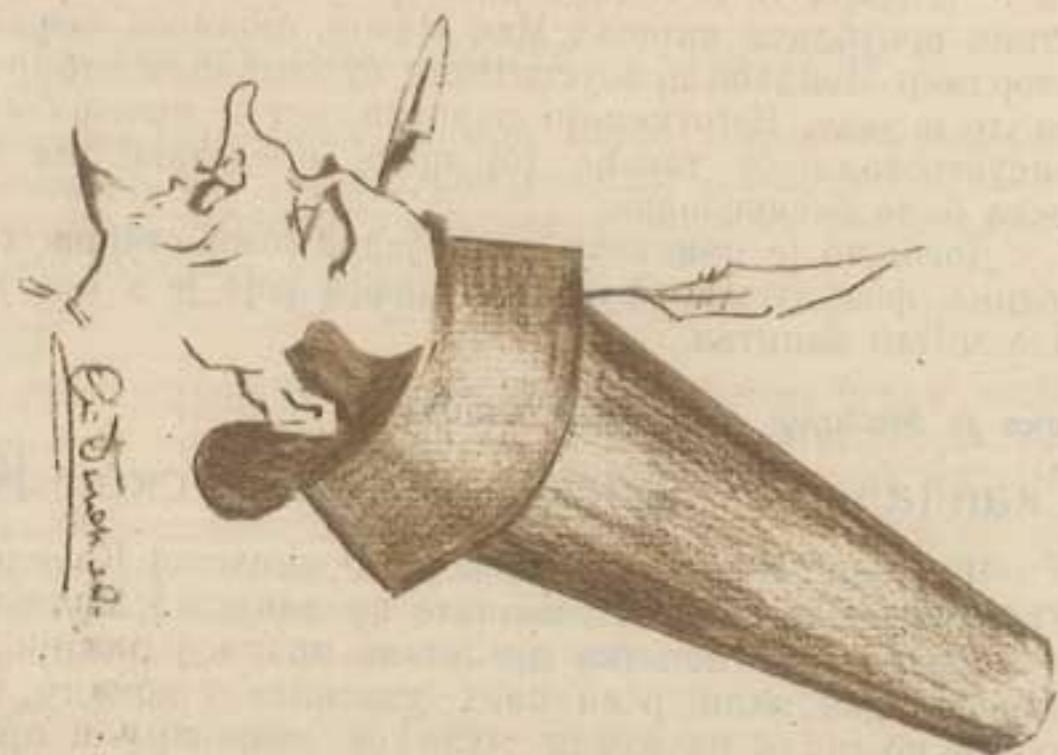
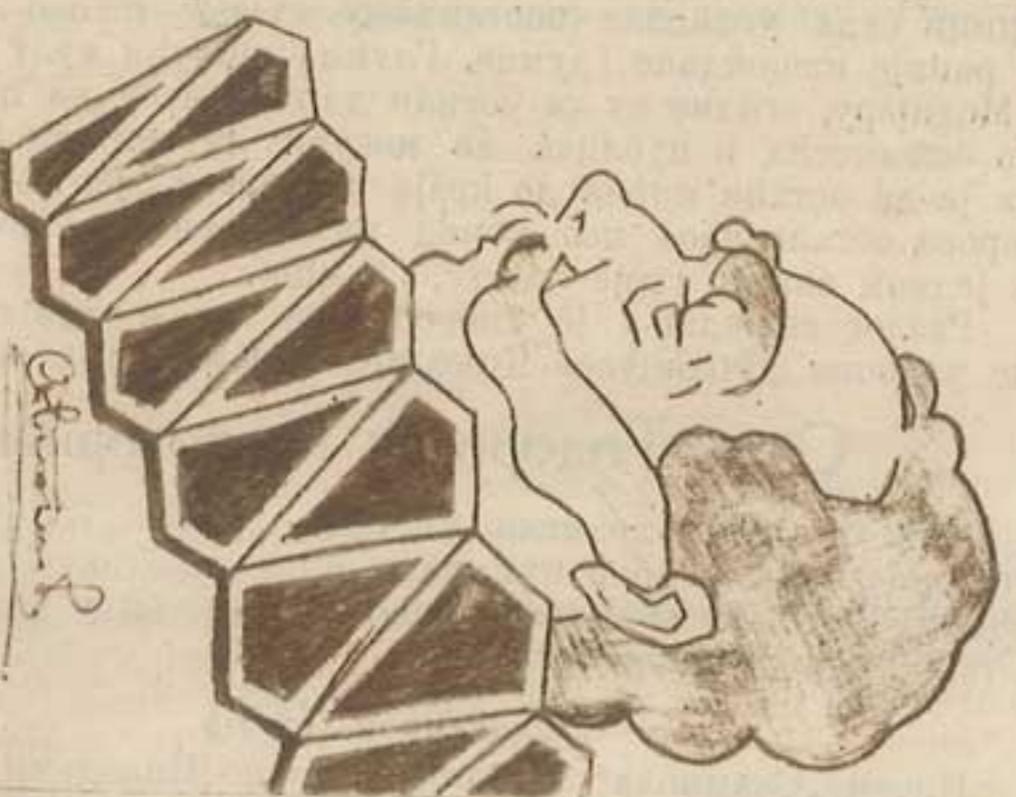
Никодеми у Паризу

Писац „Скампола“, Италијан, Дарио Никодеми бави се сада у Паризу, где ће се ускоро митирати влпе његових комада.

Bonaventura komedija „Ruka ruku miče“ na beogradskoj pozornici; dva brata Golica, Dragoljub (kao Doktor Prica) i Nikola (kao Kaptan).

— Птица г. Огњано Ђорђевићу —

Популарна комедија „Рука руку miče“ на београдској позорници; две брата Гомита, Драгољуб (како Доктор Прича) и Никола (како Каптан)

„Ruka ruku miče“ на београдској позорници:
Мате Милошевић (како Арлекин), М.
Ајнац (како Гостионичар) и Св. Милутин
Милутиновић (како Писар).

— Огњано Ђорђевић.

„Рука руку miče“ на београдској позорници:
Мате Милошевић (како Арлекин), М.
Ајнац (како Гостионичар) и Св. Милутин
Милутиновић (како Писар).

— Огњано Ђорђевић.

— Огњано Ђорђевић.

Hvala Griegu!

Nije gospodja Suzanne Deprés skrivila, što sam poslije prvih slika „Peer Gynta“ (u Théâtre de la Porte Saint-Martin) htio svakako da odem iz gledališta, kad već na licima mojih pozornih susjeda u parketu nisam mogao naći ni crtice indignacije na finim profilima. Ne. Gospodja Deprés je možda ipak, (inače), tako velika glumica, da si može dopustiti, da kao majka Aase upotrebi savršeno superiorni ton za jedan boulevardski teater, koji možda daje samo zato Ibsenovu fantastičnu igru, da može servirati orkestar Concerts Pasdeloup. Ta se superiornost očituje u konzervativno jednoličnom tonu, koji frapantno liči na dosadno mrmljanje molitava naših proštenjarskih baba, i koji ustrajava u tom stilu od prvih reči na sceni pa sve do smrti Aasine. Da ne zna, da je Suzanne Deprés jedna od prvih franceskih glumica, mogao bi čovjek biti na čistom: da je to neuspjeli pokušaj da se Aase donese kao posve slučajni, stereotipijom obične babe karakterizirani tip, koji u svojoj beznačajnosti ne smije ni pokušati da izrazi svoje osjećaje bez vrijednosti. Ali kad se zna, kakove je reputacije ta Deprés, onda ostaje osjećaj zbumjenosti, zarezan u svijest pozornoga slušatelja; i pitanje: zar je moguće, da majka, koja umire, blaženo povедena u nedohitne vizije sina, što ga je opet našla, zar je moguće da ta majka predaje vječnosti svoju dušu uz potpuno nemodulativno frsljanje dobrodušne starice. I da to nije Aase, moglo bi se razumjeti, kako se može i na lošem mjestu upotrebiti ton, što ga ima starica u „Stepančikovu“ ili Firs u „Trešnjiku“ (jer na ovaj hudožestveni način htio bi da liči ton gospodje Deprés), ali pored Peer Gynta Romualda Joubéa ne može se to nikako razumjeti. A o tom Peer Gyntu htio bih zapravo da govorim.

Kad je Joubé preskakutao scenu koracima iz najnovijih mondenih plesova, kada se dandyjski poigrao sa svojom maramom, koaj posve liči najnovijem „cache-col“ od batika, kada je ispreredao gestove uvježbanog konferansjera, pomislio sam, da se ni za Peer Gynta ne može sakriti Francez. Ali Peer Gynt još je bio tu. Tek kad je počeo govor! Izvolite si zamisliti jednog čovjeka, koji izvrsno i neprikidno umije da izvije konverzaciju, ali mu je nesmiljena priroda dala organ, koji zvuči vrlo lijepo, ali se zadržava samo na dvije tipke cijele skale. Tu se prekonverzira sve. I djetinjsko natezanje s majkom i prpošnost, odlučnost i smjele fantastične vizije draganja, tepanja i blage prijetnje — sve to prekonverzira bez problematike taj g. Joubé koga ovdje najavljuju pored Deprésove kao firmu. U početku mislite, to je stil: rafinovanost vanrednog glumca, koji štedi svoja sredstva, koji početak igra nehajnom bezobzirnosti makar i na štetu svih osjećanja, samo da bi mogao odjednom da zasine u grandioznosti velikoga osjećanja u velikoj sceni svoje uloge. Jedno nedopušteno „starizovanje“ uloge u korist glavnoga junaka. Ali: odjednom, usred ovoga jednomjernog vještog izvijanja razgovorljivosti društvene, predje, na čas, ton u pjevuckanje i to doslovno na ariju

jednoga chansona iz Moulin-Rougea. Taj ton je karakterističan za cijeli stil ove glume. I Suzanne Deprés tako odjednom predje tonom u plač, koji je fina knrikatura jedne blesave arije. A Joubé tom arioznosti glasa izražava jedanput tepanje majci, družiput obijest, a treći put... To više nisam mogao da obuhvatim. Eto: kada Peer Gynt prvi put sretne Solvejg on pjevacka chanson na riječi, koje kod Ibsena zapravo izražavaju potajnu groznicu prvoga sretanja one, koja znači našu sudbinu; i pjevackajući chanson on obilazi Solvejg, mjerka njene forme tako intenzivno-drsko, da čućne, kad hoće da joj vidi stražnju oblinu (smijeh u publici!). Da to nije izraz kontrasta prema „simbolu“ Solvejg, kazuje ona sama: Solvejg je prpošna pucica iz franceskih komedija. A kasnije najljepša scena umiranja, koju sam uopće video, kada se majka, koja je psovala svoga sina zbog fantazmagoriranja, rasplinjuje u njegovim fantazmagorijama, sretna, što se vratio, a Joubé pjeva (potaknut valjda rijećima: Soria-Moria... itd.) — chanson. [I onda vas zgrabi sumnja u sebe i izvjeđljivost. Reknete sebi: ti glupi šapski romantik nisi ni znao, da je ovo Peer Gynt; izvjeđljivost: može li se uistinu do kraja igrati „Peer Gynt“ u operetskoj prestilizaciji za ljubav publike, koja voli Verneuila?!].

Za stil je ove prestilizacije osobito karakterističan Aslak. On je neki Vašek (iz „Prodane Nevjeste“), koji govori posve onako, kako Sjerov govori kao Ježevikin (u „Stepančikovu“), dakako sve kao karikatura, a ne kao karakteristika. Svadbena scena, šarena kao u revujama, svršava zastarjelim efektom, kako Peer vuče nevjestu kroz gledalište, a cijeli ensemble frontalno-zabbezknuto prati otmicu na samoj rampi, tražeći gestama pomoć od publike, koja je ugodno iznenadjena.

Ima momenata u „Peer Gyntu“, kod kojih se osjećaj ne može ubiti konverzacijom. Ja sam čekao na te momente; kada se Peer Gynt obrati u duši vidjevši Solvejg, kako dolazi k njemu, bar na čas se obrati i, osjetivši svijest savjesnoga, podje da potraži sebe — nadje majku na umoru. I dočekao sam taj momenat. Nema problema! Joubé počne deklamirati, za naše pojmove, vrlo patetički otegnuti završeci fraza s otmjenim tremoliranjem. Kasnije sam video, da to još nije bio onaj slavni franceski patos. Jer u jednoj pauzi dodje Solvejg na rampu i počne čitati jednu patriotsku francesku pjesmu. To je bilo savršeno izrugivanje svakom izrazu osjećajnosti (za naše pojmove) jedno zanjihano zapjevavanje, koje je, da se blago izrazim, za nas tako neobično, kao što bi za Franceze bilo pjevanje naših narikača. Sretan sam, što mogu oviše reći, da ne samo da ne pretjerujem, nego (s razumljivom rezervom novog Parižlje) dajem najpovoljniju eksplikaciju svog dojma.

Konverzacija i patos prekrivaju misao i osjećanje tako, da sei „Peer Gynt“ gleda lako, kao opereta. To je pametna stvar za današnjega Parižlju, kome su nervi istrošeni mehaničkom nervozom velegradskog života, pa mu je nezgodno, da seljački troši nerve na osjećanja i duboke misli. Zato su valjda filozofiske scene u „Peer Gyntu“ izbrisane. Izbrisana je scena pred slingom i ona u ludnici. Od trolovskog dvorca mogla se načiniti revija, pa na riječi ne treba

1. Jasmina Ljubović, učenica naših glumica, George u "Njeguškom potočku", kao Riočko.

— 2.

Mila

Čučar u "Doru".

— 2.

Mira

Čučar u "Doru".

— 2.

— 2.

Mira

Čučar u "Doru".

— 2.</

mnogo ni paziti. I sve teće vrlo lako i brzo. I da nema muzike, vi biste pomicali, da ste sentimentalac i da Paris ima pravo. Ali...

Postoji muzika Griegova u vanrednoj objektivaciji orkestra koncerata *Pasdelo-p*, i to je najbolje, što se dobiva cijele ove večeri. Ne samo zato, što taj orkestar vanredno svira i što n. pr. drezdenška Filharmonija zaostaje za njima u lakoći i mekoći izraza, nego zato, što ta muzika tješi vaše naziranje i osjećanja vezana od samoga početka za „Peer Gynta“, i što daje pravo vama, a ne ovim slavnim komedijantima. Toliko ste sretni, što postoji ta Griegova muzika, da iskreno u duši osjećate primitivnu zahvalnost prema Griegu, koji nije došao, da se izgubite u jednom tudjem shvaćanju.

Jos. Kulundžić

P. S. Dekor, jednostavan i šaren kao neukusna imitacija Rusa, nepraktičan za promjene iako je toliko pojednostavljen, da sjeća na dekor „Chauve-souris-a“, tako, da se haizmjence moraju igrati scene pred zavjesom, uokviruju isto tako šarene kostime, od kojih su svakako originalni oni trolora. Vidim, da je te pravio Fuerst. To je naš čovjek, koji bi htio da izlaže u našem paviljonu za izložbe Dekorativne Umjetnosti. Ranije, on nam je poslao u Zagreb inscenacijske skice za „Hamleta“, bez ikakvog komentara (u reviji The Théâtre Art Monthly). Fuerst je ovdje slavan. Ja će o njemu pisati.

K.

Narodno Kazalište u Osijeku.

Drama.

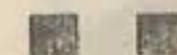
Drama Narodnog Kazališta u Osijeku iznijela je u prva četiri meseca ove sezone svega 13 dramskih dela, od toga 6 iz domaće literature (Požar strasti, Protekcija, Sumnjivo lice, Kir Janja, Običan čovek, Svadbeni let), 3 iz ruske literature (Arcibaševa „Borba spovoda“, „Idiot“ od Dostojevskoga i „Glavna stvar“ od Jevreinova) i 4 iz strane literature. Veliko su interesovanje probudile posljednje premijere, t. j. inscenacija scena iz romana F. M. Dostojevskoga „Idiot“. Begovićev „Svadbeni let“ i „Glavna stvar“ od Jevreinova. „Idiot“ je davan u režiji g. upravnika Pavela Golie, naslovnu je ulogu (kneza Miškina) igrao g. Tanhofer, Rogožina, g. Gavrilović. Nastasu Filipovnu gdje Vuksan-Barlović, generala Dvoegina g. Milovanović, Ferdišenku g. Stojković. U „Svadbenom letu“ glavne su uloge igrali gdje Vuksan-Barlović, g. Biluš i Martincević. Režirala je gdje Vuksan-Barlović. „Glavnu stvar“ režirao je g. Tanhofer, a glavne uloge igrali su gdje Rakavić, Jovanović, Petrović, Branković i gg. Stojković, Marlinčević, Biluš, Žetić, Rakarić i dr.

Opera.

Opera je pored repriziranja stalnih repertoarnih opera (M. Butterfly, Aida „Il Trovatore, Pagliacci, Cavalleria itd.) imala dve inter-

resantne premijere i to Bizetove opere „Djamileh“ i Wolf-Ferrarieve komične opere „Suzanina tajna.“ Repriziran je Wagnerov „Ukleti Hollandz“, s g. Bukšekom u naslovnoj partiji. U operi je gostovalo nekoliko pevača iz drugih opera tako n. pr. gdje Liza Popova, Zdenka Zikova, Vika Goleta, onda Mario Šimenc, koji je imao naročitog uspeha u „Aidi“ kao Radames i u „Pagliacci“ kao Canio.

Opereta je medju ostalim iznula operetu „Pierrot Illo“ od domaćeg autora, g. Iva Tijardovića.

Koncerti.

Osječka Filharmonija priredila je do sada 4 simfonijska koncerta s vrlo biranim programom, koje su dirigovali: Lan Mirski, Makso Unger i Rikard Schwaz.

Jedan koncerat komorne muzike priredila je pianistica gdje Dana Kobler-Golia.

Ponosni uspjeh naših mlađih kompozitora

Koncerat gdje Maje de Strozzi i g. Bele Pečića u Ljubljani.

„Filharmonična družba“ u Ljubljani priredila je dne 12. t. mj. svoj prvi koncert ove sezone. Kao izvodjače pozvala je iz Zagreba umjetnički par gdje Maju de Strozzi i g. Belu Pečića, koji su izveli program slavenske moderne pjesme, na kojemu su bili zastupani u prvom dijelu četiri naša mlađa kompozitora: Ambro Novak, Marko Pajčević, Jakov Gotovac i Zlatko Grgošević; drugi dio programa bio je posvećen najvećem slavenskom kompozitoru sadašnjice Igoru Stravinskome.

Izvedba je slavenske moderne pjesme doživela u Ljubljani veliki i značajni umjetnički uspjeh, koji po riječima modernog slovenskog kompozitora Antona Lajovica znači za slovensku muziku novu epohu.

Drugi istaknuti slovenski kompozitor g. Emil Adamić pišući ocjenu o tom koncertu u „Slovenskom narodu“ od 14. t. mj. veli izmedju ostalog:

„Novi, smjeli udarac s krepkom pesnicom po truloj, već se raspadajući staroj glazbenoj zgradi bivših zapadnih proroka! Prestrashenih očiju slušaju po pravilima izgradjeni bakanal novih, burnih ritmova, orgije žarkih tonskih duga. I naivni, slobodni, neustrašivi primaju ta otkrića kao živu vodu. Blago njima jer je njihova budućnost velika.“

Slaveni grade svoju vlastitu glazbenu palaču; još nije dovršena, a već se pred njom klanjaju zapadni narodi. Stravinski, i oni koji idu uz njega i za njim, svi su se okupali u slavenskom, vlastitom nacionalnom melodičkom bogastvu, koje je samoniklo, jedinstveno, još mlado i moćno i kojeg nisu iscrpla stoljeća.

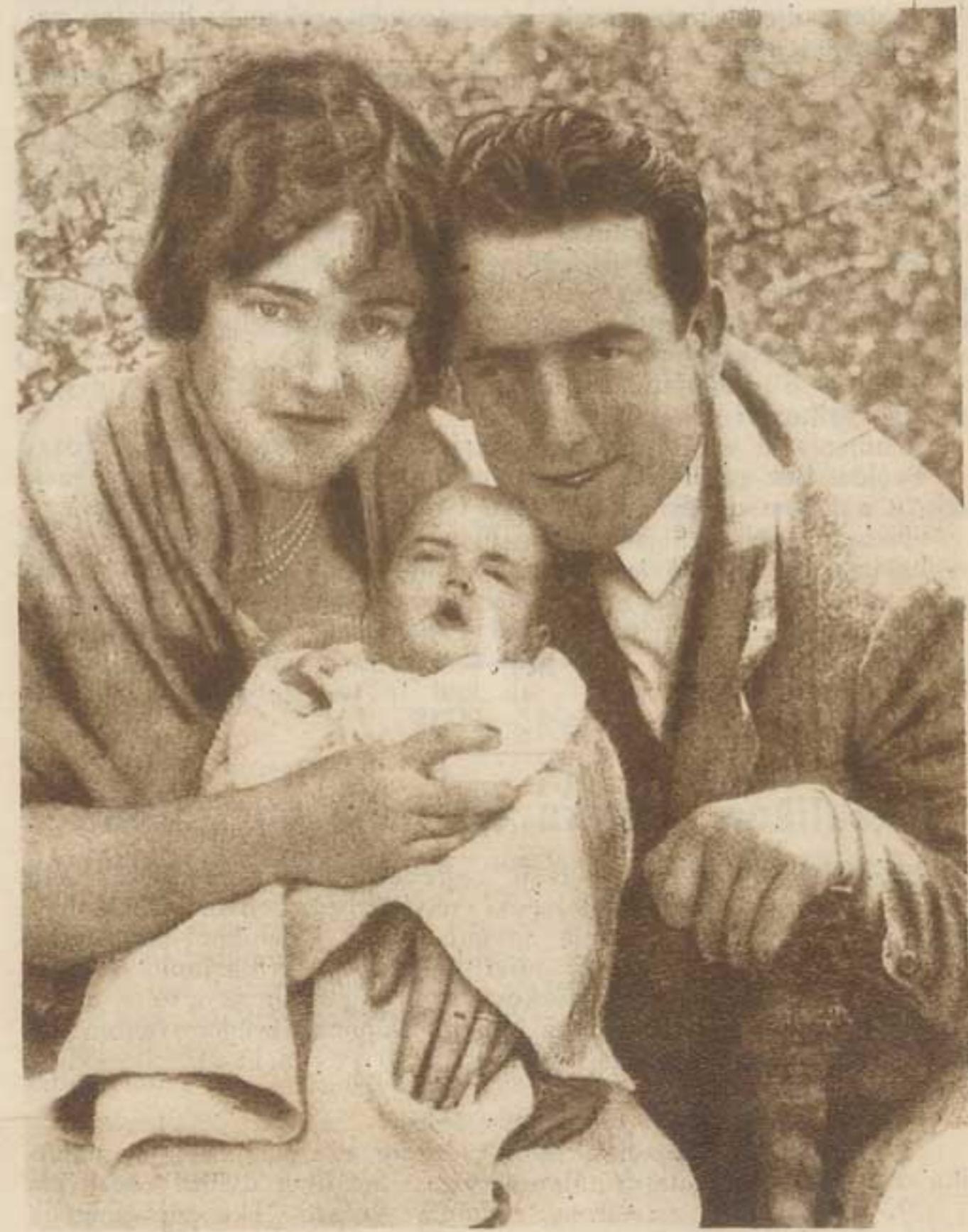
Slavenska moderna pjesma (za sada smo slušali samo hrvatsku i rusku) našla je u umjetničkom paru gdje, Maje de Strozzi i g. Pečića oduševljene odlične pobornike i interprete, Gda. Strozzi, slavna

Beogradske Narod. Pozorište: Marko S. Marinović dosadnji član Narod. Pozorišta u Splitu angažovan je u beogradskoj Drami; Radomir Plović, mladi i talentirani član Beogradske Drame, putuje ovih dana u Prag na dramske studije.

Beogradske Narod. Pozorište: Marko S. Marinović dosadni član Narod. Pozorišta u Splitu angažovan je u beogradskoj Drami; Radomir Plović, mladi i talentirani član Beogradske Drame, putuje ovih dana u Prag na dramske studije.

Harold Lloyd sa svojom ženom filmskom glumicom Mildred i njihova kćerkica.

zagrebačka operna i koncertna pjevačica, žena neobične glazbene inteligencije, kao stvorena je za taj način pripovjedalačkog pjevanja, čas duboko iskrenoga, čas raspojasanog, tako bizarnog, burlesnog, a tamo naivno djetinskog; a to je uz samostalni, rekao bi brutalno na silni klavirski part, veoma teško.

Sva beskrajna skala tih mnogobrojnih malih pučkih pjesama njoj je pristupačna. Osobito je nedostiživa interpretkinja Stravinskog.

A ta četvorica mladih Hrvata! Svaka njihova pjesma je uzeta iz pučke poezije. Teško je ocjeniti tu četvoricu Hrvata: Ambra Novaka, Marka Pajčevića, Jakova Gotovca i Zlatku Grgoševića. Trebalo bi ih čuti par puta. Ipak su Gotovac osobito Grgošević jači, somosvojniji. — Teža njihove umjetnosti leži u glasu, koji, u najviše slučajeva, niže priprostu narodnu melodiju, doćim joj klavir daje individualnu pozadinu. Na jednoj strani narod, osjećaj mase, a na drugoj strani samac, koji daje pjesmi individualni žig.

Koliko li duhovitih, frapirajućih misli je tul Kratke su te pjesme kao krikovi i osmjesi djece.

Čudjenja je vrijedno skupno muziciranje umjetnika gdje Strozzi i g. Pečića. Bez prestanka se slijavaju u jednu cjelinu, a to je moguće samo u najužem duševnom srodstvu i dugogodišnjem sudjelovanju.

Našem općinstvu sva čast. Manje pak veseli čovjeka, koji je pregledao slušatelje, da su manjkali medju njima ljudi, koji bi tu zapravo morali biti, jer su zvani da šire novu nauku medju učenicima. Val će napredka preći preko njih i začudjeni će doskora stati u kutu kao siromasi. Malo ima prilika, da se u našem uskom krugu posveti nova glazbena zora — ali kad je tu, treba široko otvoriti oči i uši."

Kazališna kritika od prije 60 godina

Godine 1861. nastupao je u zagrebačkom Narodnom Kazalištu (tako se i tada službeno zvalo) neki ekvilibrista, pelivan, šta li, Meergarté. O njemu pišu tadašnje novine opširno i ozbiljno, kao što se ne bi danas očekivalo, kad bi novi kakav pelivan nastupio u kazalištu. Intimnost kazališta na Markovu trgu dopuštala je i to, a da se vidi razina kritike onoga doba i njena sklonost prema svakom nastupu u kazalištu, prenosimo iz „Naše Gore Lista“ iz godine 1861. ove notice:

Repertoar od 7. do 13. veljače 1861.:

7. veljače „Ljubomorna žena“ i predstava gimnastičkog umjetnika iz Pariza g. Eduarda Meergarté-a i njegovih dviju kudrovah.

9. veljače: Peša maskirana redouta. Komad „Tko zna čemu je to dobro?“ Zatim produkcija gimnastička od g. Meergarté-a i njegovih kudrovah.

11. veljače: Treća predstava Ed. Meergarté-a i vesela igra „Ljude i ludorija“.

13. veljače: Četvrta predstava g. Ed. Meergarté-a i komad „Plod odhranjenja“, vesela igra u dva čina.

sjeduje nadnaravnu snagu, da se oslobođi onog strašnog prokletstva čovječanstva, koje se zove neprilika. A to nije samo komično, to je ujedno spasavajuće. Jednako spasavajuće djeluje i to, da „on“ — jer „on“ svijestan svoje misije — daje se tako nazivati — s jednakom samosvijesti i s jednakom nedužnom uslužnošću, prima na sebe sve one nebrojene malere, nezgode, katastrofe i nesporazumke, iz kojih je, — kako se čini — uprkos Leibnizovog uvjeravanja, sa stavljen ovaj naš život na zemlji.

Svakome se čovjeku n. pr. može dogoditi, da se svojim rodjennim nosom zaleti u čošak jedne kuće. Ali „on“ prima tu bol s toliko nesmetene spreme, s toliko ljubazne uslužnosti, da u istome času nestaje sva dijabolična i tajanslena kob stvari, koje se stavljaju na put našega nosa. Vi ćete s mjesta shvatiti, da je tim neprilikama kriva tek naša nesmotrenost, nipošto podla lukavost stvari, koje proganjaju naše noseve. — Ako ste ikada pali u jednu jamu, vi ste se zbog toga — besumnje — gadno razljutili; „on“ međutim pada u nju tako, kao da si drugo što nije ni želio i kao da je za njega to jednak takova neprisiljena kretnja, kao „letjeti na krilima ljubavi.“ On nije hrabar, ali ova beskrajna i neiscrpiva predusretljivost spram svih neprilika jednak je najhrabrijoj pustolovnoj kuraži.

Jednaku nepovredivost duha, košto su je antični stoici zastupili u svojim ponešto dosadnim sentencama, „on“ zastupa u svojim nada sve smiješnim ludorijama s fantastičnom dosljednošću. Jer — usput budi rečeno — dosljednost i strašna sistematicnost još su uviček neispitane tajne humora.

Karel Čapek.

Bilješke

Naša „Pisma iz Pariza“.

Ovim brojem počinjemo donositi „Pisma iz Pariza“ od našeg prijašnjeg urednika g. Josipa Kulundžića, koji se sada nalazi u Parizu u svrhu teaterskih studija. Iz ovih pisama našeg odličnog književnika, koja će redovito izlaziti u „Comoediji“, moći će naši čitatelji da crpe autentične i aktuelne informacije o pariškom kazališnom životu. Na taj način uspijet će nam konačno, da stupimo u stalni kontakt s tim „žarištem zapadne kulture“ Parizom, i da pratimo njegovo umjetničko — scensko kretanje, što se iz naših dnevnih novina i književnih revija tek jedva djelomično može.

Ana Perenos, član Narodnog Kazališta u Beogradu imala je uspeh u Benaventinoj komediji „Ruka ruku miće“.

Ана Перанос, члан Народног Позоришта у Београду имала је успех у Бенавентиној комедији „Рука руку мије“.